

Тема 1. Зовнішній та внутрішній державного фінансового контролю та їх характеристика

- 1.1. Характеристика органів державного фінансового контролю
- 1.2. Суб'єкти, які здійснюють зовнішній фінансовий контроль
- 1.3. Суб'єкти, які здійснюють функції внутрішнього державного фінансового контролю
- 1.4. Тестові завдання для самоконтролю
- 1.5. Завдання для самостійної роботи
- 1.6. Контрольні запитання

1.1. Характеристика органів державного фінансового контролю

Відповідно до чинного законодавства в Україні вищим органом державного фінансового контролю України є Рахункова палата.

Головним органом суб'єктів державного фінансового контролю, які здійснюють внутрішній фінансовий контроль, є Державна контрольно-ревізійна служба України.

Головним органом суб'єктів державного фінансового контролю, які мають окремі специфічні функції контролю, а також суб'єктів, які здійснюють внутрішній контроль, є Міністерство фінансів України.

Вищий і головні органи державного фінансового контролю виконують координуючі функції та методологічне забезпечення роботи суб'єктів державного фінансового контролю у межах системи державного фінансового контролю як безпосередньо, так і через відповідні територіальні органи державної виконавчої влади згідно з підпорядкуванням, визначеним законодавством.

Державна аудиторська служба України є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України та який забезпечує формування і реалізує державну політику у сфері державного фінансового контролю.

Держаудитслужба у своїй діяльності керується Конституцією та законами України, указами Президента України та постановами Верховної

Ради України, прийнятими відповідно до Конституції та законів України, актами Кабінету Міністрів України, іншими актами законодавства.

У 2016 році відбулася реорганізація органів державного фінансового контролю шляхом перетворення Державної фінансової інспекції України в Державну аудиторську службу України відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 року № 868 «Про утворення Державної аудиторської служби України». У квітні 2016 року введено в дію структуру та штатний розпис апарату Держаудитслужби України та приведено граничну чисельність працівників апарату Держаудитслужби у відповідність до вимог постанови Кабінету Міністрів України від 16 березня 2016 р. № 169 «Про внесення зміни в додаток 1 до постанови Кабінету Міністрів України від 5 квітня 2014 р. № 85».

Держаудитслужба під час виконання покладених на неї завдань взаємодіє з іншими державними органами, допоміжними органами і службами, утвореними Президентом України, тимчасовими консультативними, дорадчими та іншими допоміжними органами, утвореними Кабінетом Міністрів України, органами місцевого самоврядування, об'єднаннями громадян, громадськими спілками, профспілками та організаціями роботодавців, відповідними органами іноземних держав і міжнародних організацій, а також підприємствами, установами та організаціями.

Держаудитслужба в межах повноважень, передбачених законом, на основі і на виконання Конституції та законів України, актів Президента України та постанов Верховної Ради України, прийнятих відповідно до Конституції та законів України, актів Кабінету Міністрів України видає накази, організовує та контролює їх виконання.

Держаудитслужбу очолює Голова, який призначається на посаду та звільняється з посади Кабінетом Міністрів України в установленому порядку.

Голова Держаудитслужби має двох заступників, у тому числі одного першого, які призначаються на посаду та звільняються з посади Кабінетом Міністрів України в установленому порядку.

Для підготовки рекомендацій щодо виконання покладених на Держаудитслужбу завдань у Службі може утворюватися колегія. Рішення колегії можуть бути реалізовані шляхом видання відповідного наказу Держаудитслужби. Для розгляду наукових рекомендацій та проведення

фахових консультацій з основних питань діяльності в Держаудитслужбі можуть утворюватися інші постійні або тимчасові консультативні, дорадчі та інші допоміжні органи.

Організаційна схема системи державного фінансового контролю в Україні наведена на рисунку 1.1.

Рисунок 1.1 – Система державного фінансового контролю в Україні

Рішення про утворення чи ліквідацію колегії, інших постійних або тимчасових консультативних, дорадчих та інших допоміжних органів, їх кількісний та персональний склад, положення про них затверджує Голова Держаудитслужби. Граничну чисельність державних службовців і працівників Держаудитслужби затверджує Кабінет Міністрів України.

Структуру апарату Держаудитслужби затверджує Голова Держаудитслужби відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 24 червня 2016 р. № 394 «Про затвердження Положення про Міністра

Кабінету Міністрів України» (Офіційний вісник України, 2016 р., № 52, ст. 1839).

Штатний розпис, кошторис апарату Держаудитслужби затверджує Голова Держаудитслужби за погодженням з Мінфіном.

Держаудитслужба є юридичною особою публічного права, має печатку із зображенням Державного Герба України та своїм найменуванням, власні бланки, рахунки в органах Казначейства.

Забезпечуючи державний контроль за використанням бюджетних коштів, станом збереження державного і комунального майна органи Держаудитслужби, в межах наданих законодавством повноважень, протягом 2016 року досліджували основні тенденції в управлінні державною власністю, здійсненні операцій з державним майном та коштами.

При цьому контролем охоплено такі важливі для суспільства сфери як освіта, охорона здоров'я і соціальний захист населення, наука і культура, житлово-комунальне господарство, паливно-енергетичний та агропромисловий комплекси, транспорт, оборона тощо. Контрольні заходи протягом року здійснювалися відповідно до квартальних планів роботи.

Крім того, органами Держаудитслужби проведено низку контрольних заходів на виконання доручень Кабінету Міністрів України, а також за зверненням правоохоронних органів.

Теми, за якими проводилися контрольні заходи у більшості міністерств, інших центральних органах виконавчої влади, великих підприємствах державного та комунального сектору економіки, органах місцевого самоврядування тощо, визначалися з урахуванням їх актуальності, соціального значення, обсягів коштів державного та місцевого бюджетів, спрямованих на фінансування бюджетних програм, та з урахуванням ризиків допущення фінансових порушень.

З метою підвищення рівня управління бюджетними ресурсами на місцях, оптимізації видатків місцевих бюджетів і зміцнення їх дохідної частини та в рамках посилення контролю за виконанням місцевих бюджетів протягом 2016 року органами Держаудитслужби проведено 39 контрольних заходів з питань виконання місцевих бюджетів різних рівнів, з яких 22 ревізії та 17 аудитів. Цими контрольними заходами засвідчено наявність низки проблем та недоліків при управлінні державними ресурсами, встановлено численні випадки незаконного та неефективного витрачання бюджетних

коштів, а також існування суттєвих резервів для наповнення доходної бази місцевих бюджетів.

1.2. Суб'єкти, які здійснюють зовнішній фінансовий контроль

Рахункова палата

Рахункова палата, як вищий орган фінансового контролю в Україні, здійснює свою діяльність відповідно до Конституції України, Бюджетного кодексу України, Закону України «Про Рахункову палату», інших нормативно-правових актів України, в яких визначено, що Рахункова палата здійснює контроль від імені Верховної Ради України за надходженням коштів до Державного бюджету України та їх використанням.

Закон України «Про Рахункову палату» від 02.07.2015 № 576-III передбачає, що повноваження, покладені на Рахункову палату Конституцією України, здійснюються через провадження заходів державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту), що забезпечується Рахунковою палатою шляхом здійснення фінансового аудиту, аудиту ефективності, експертизи, аналізу та інших контрольних заходів. 2016 рік став двадцятим роком діяльності Рахункової палати.

Принципи діяльності Рахункової палати наведені на рисунку 1.2.

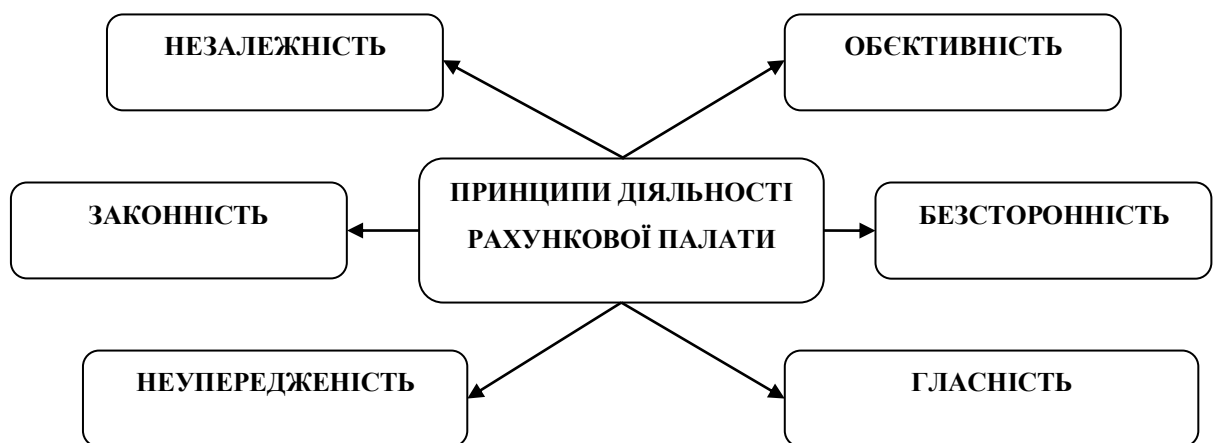

Рисунок 1.2 - Принципи діяльності рахункової палати

Результати роботи Рахункової палати та міжнародне визнання підтвердили правильність шляху, визначеного у 1996 році та пройденого нею за 20 років. За цей час Рахункова посіла чільне місце у державній структурі влади, сформувалась як орган, який має цілком реальну можливість

цілеспрямовано впливати на бюджетно-фінансову політику держави.

Як незалежний орган фінансового контролю в державі Рахункова палата здійснює свою діяльність, дотримуючись визначених Законом України «Про Рахункову палату» принципів. Ці принципи залишалися практично незмінними протягом усього періоду діяльності Рахункової палати.

Підґрунтям для визначення основних напрямів діяльності Рахункової палати став двадцятилітній досвід здійснення нею своїх повноважень. Напрями діяльності Рахункової палати охоплюють усі сфери функціонування держави та суспільства, зміни і пріоритети їхнього соціально-економічного розвитку, враховують зміни чинного законодавства.

Напрями діяльності Рахункової палати наведені на рисунку 1.3.

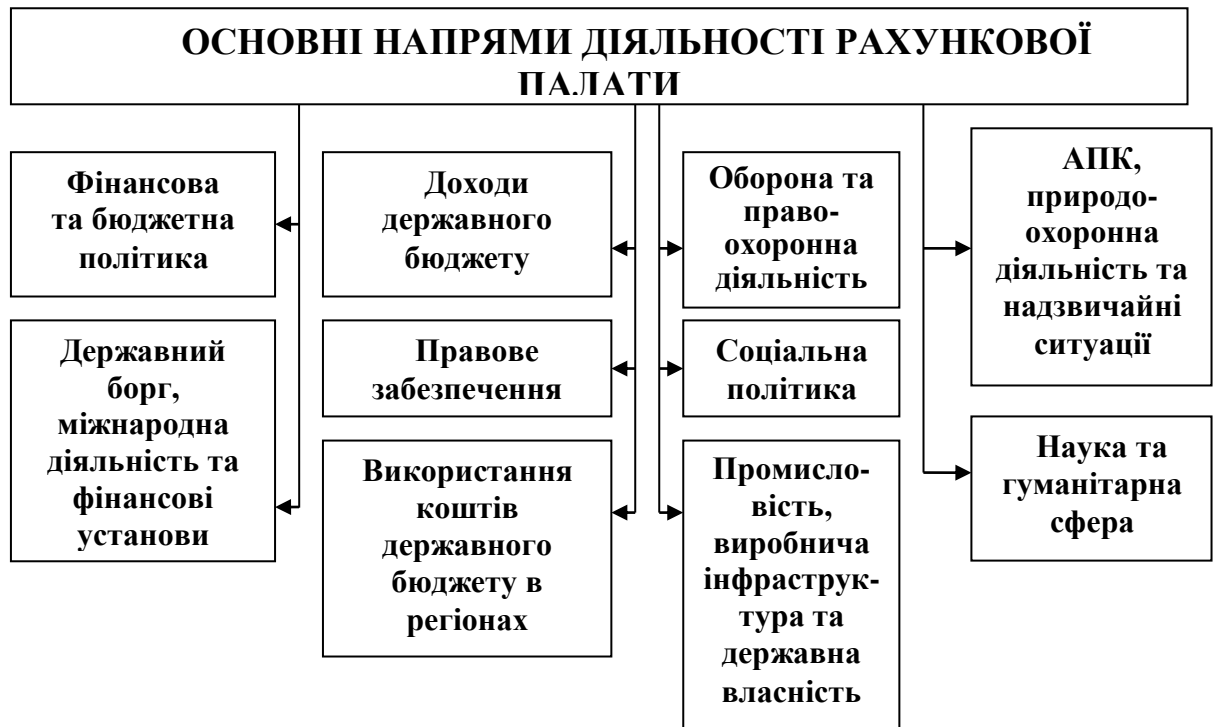

Рисунок 1.3 - Напрями діяльності Рахункової палати

Основною організаційною формою діяльності Рахункової палати, відповідно до статті 25 Закону України «Про Рахункову палату», є її засідання, на яких розглядалися питання розвитку Рахункової палати, організації роботи, планування, здійснення заходів державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту) та інші питання, пов'язані з виконанням повноважень Рахункової палати.

За своїм статусом Рахункова палата є колегіальним органом.

До листопада 2016 року Рахункова палата працювала у складі Голови Рахункової палати, Заступника Голови, Секретаря Рахункової палати (члена Рахункової палати) та п'яти членів Рахункової палати, з листопада 2016 року – у складі т. в. п. Голови Рахункової палати, Секретаря Рахункової палати (члена Рахункової палати) та чотирьох членів Рахункової палати.

Протягом 2016 року Рахункова палата спрямовувала свою діяльність на:

- забезпечення системного державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту) шляхом здійснення фінансового аудиту, аудиту ефективності, експертизи, аналізу та інших контрольних заходів;
- посилення контролю за наповненням дохідної частини Державного бюджету України;
- здійснення системного контролю за виконанням державних цільових програм;
- посилення контролю за використанням бюджетних коштів на забезпечення функціонування державних органів;
- застосування різних форм і методів проведення заходів державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту), встановлення причинно-наслідкових зв'язків виявлених порушень та недоліків при адмініструванні доходів та використанні державних коштів;
- підвищення результативності роботи Рахункової палати, зокрема, реагування органів державної влади на рішення та рекомендації (пропозиції) Рахункової палати за результатами контрольних і аналітичних заходів, розгляд Верховною Радою України, її комітетами результатів контрольно-аналітичних та експертних заходів та законодавчих пропозицій з питань державного бюджету і фінансів України;
- розвиток міжнародного співробітництва та вивчення міжнародного досвіду вищих органів фінансового контролю зарубіжних країн щодо контрольної діяльності та його впровадження при проведенні паралельних та спільних аудитів;
- забезпечення гласності та прозорості в діяльності Рахункової палати; застосування сучасних інформаційних технологій при здійсненні фінансового контролю.

Виконання поставлених перед Рахунковою палатою завдань у 2016 році забезпечували департаменти:

- з питань бюджетної політики;
- з питань доходів бюджету;
- з питань правового забезпечення;
- з питань оборони та правоохоронної діяльності;
- з питань АПК, природоохоронної діяльності та надзвичайних ситуацій;
- з питань промисловості, виробничої інфраструктури та державної власності;
- з питань науки та гуманітарної сфери;
- з питань соціальної політики;
- з питань державного боргу, міжнародної діяльності та фінансових установ;
- з питань використання коштів державного бюджету в регіонах.

Діяльність департаментів посилювали територіальні управління Рахункової палати.

Загалом функціонувало сім територіальних управлінь, діяльність яких охоплювала 24 області України і місто Київ:

- по м. Києву, Київській, Черкаській та Чернігівській областях (у м. Київ);
- по Дніпропетровській та Запорізькій областях (у м. Дніпро);
- по Львівській, Волинській, Рівненській, Тернопільській, Івано-Франківській та Закарпатській областях (у м. Львів);
- по Одеській, Миколаївській та Херсонській областях (у м. Одеса);
- по Донецькій та Луганській областях (тимчасово у м. Харків);
- по Харківській, Сумській та Полтавській областях (у м. Харків);
- по Вінницькій, Житомирській, Кіровоградській, Хмельницькій та Чернівецькій областях (у м. Вінниця).

Територіальні управління рахункової Палати наочно відображені на рисунку 1.4.

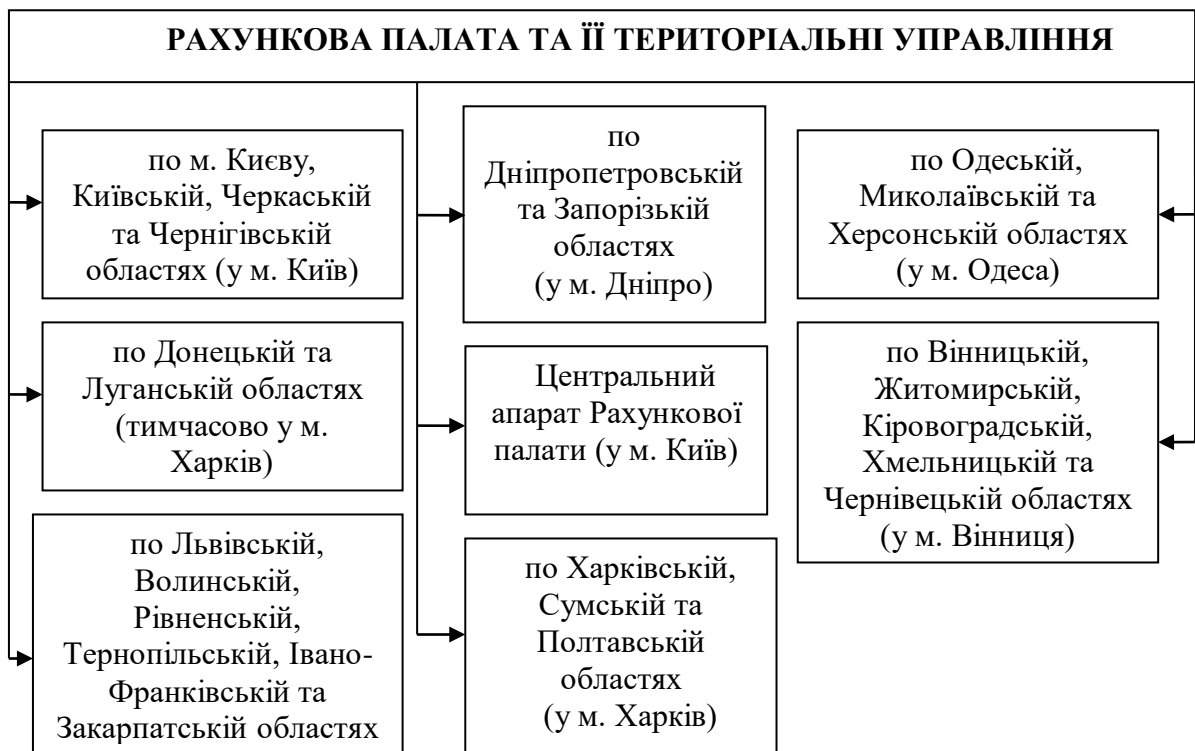

Рисунок 1.4 - Рахункова палата та її територіальні управління

Проведення територіальними управліннями координованих департаментами Рахункової палати аудитів належного адміністрування доходів державного бюджету, законності та ефективності витрачання коштів Державного бюджету України органами державної влади, установами, організаціями, підприємствами, які розташовані на відповідній території, дає змогу розширити сферу незалежного зовнішнього державного фінансового контролю Рахункової палати на місцевому рівні, виявляти проблеми у використанні державних коштів, які є на регіональному рівні та мають загальнодержавне значення, і акцентувати на них увагу суспільства.

Відповідно до вимог чинного законодавства, Рахункова палата протягом звітного року продовжувала здійснювати контрольну діяльність, яка забезпечує єдину систему контролю за виконанням державного бюджету і бюджетів державних цільових фондів.

Це передбачає проведення цілісного та взаємопов'язаного комплексу контрольних заходів.

Рахунковою палатою у 2016 році здійснювався контроль бюджетів трьох років: 2015 року (виконаного бюджету), 2016 року (в ході поточного виконання) та 2017 року (на стадії формування проекту бюджету). Бюджети

кожного фінансового року перебувають на одному з етапів трирічного циклу.

Така система контролю, інтегрована до основних складових бюджетного процесу, передбачає безперервний трирічний цикл контролю за формуванням та виконанням бюджетів кожного фінансового року, що реалізується на трьох послідовних стадіях: попередній контроль проекту бюджету, поточний контроль виконання бюджету та подальший контроль виконання бюджету.

Комплекс заходів, що здійснюються в рамках попереднього, поточного і подальшого контролю, суттєво доповнюється тематичними контрольними заходами відповідно до плану роботи Рахункової палати.

Контрольні заходи Рахункової палати наведені на рисунку 1.5.

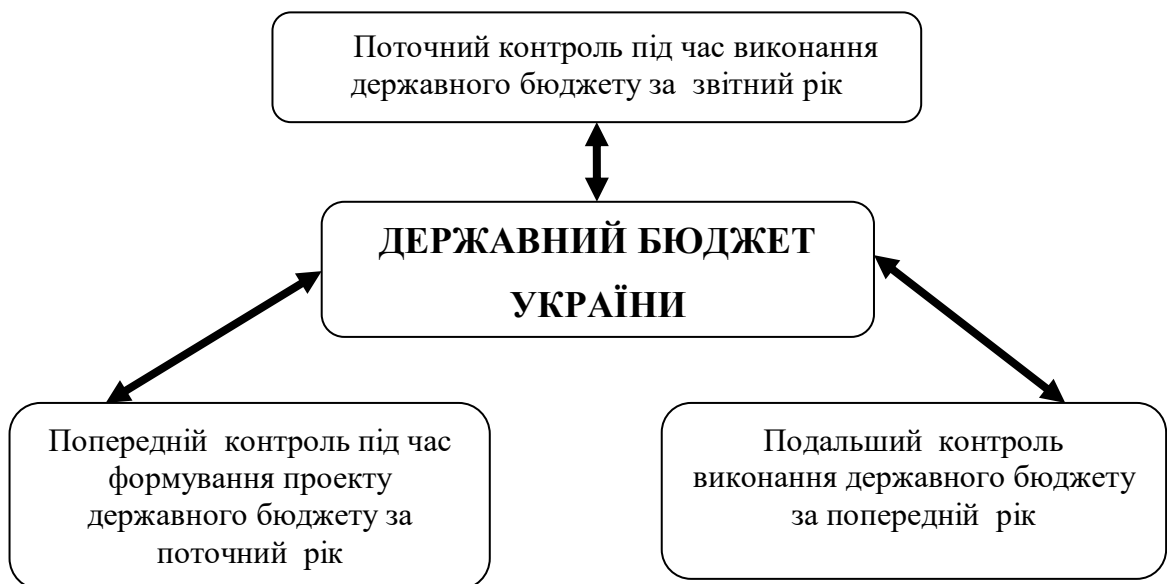

Рисунок 1.5 - Контрольні заходи відповідно до плану роботи Рахункової палати

Для міжнародної спільноти вищих органів фінансового контролю, до якої входить і Рахункова палата України, 2016 рік став знаковим. XXII Конгрес Міжнародної організації вищих органів фінансового контролю (INTOSAI), що відбувся у грудні звітного року в м. Абу-Дабі, Об'єднані Арабські Емірати, не лише підбив підсумки трирічної діяльності INTOSAI та всіх вищих органів фінансового контролю, але й чітко окреслив шляхи подальшого розвитку INTOSAI на 2017 – 2022 роки. Як повноправний член INTOSAI делегація Рахункової палати взяла участь в обговоренні шляхів сприяння INTOSAI виконанню Порядку денного ООН з питань сталого

розвитку до 2030 року, включаючи належне управління та посилення боротьби з корупцією, а також питань підвищення довіри до INTOSAI.

У 2016 році, як і в попередні роки, забезпечення діяльності очолюваної Рахунковою палатою робочої групи EUROSAI з аудиту коштів, виділених на попередження та ліквідацію наслідків катастроф, було одним із пріоритетних напрямів діяльності. У квітні 2016 року в м. Баку, Азербайджанська Республіка, під головуванням Рахункової палати України та за підтримки Рахункової палати Азербайджанської Республіки відбулося II засідання робочої групи, в якому взяли участь представники чотирнадцяти вищих органів фінансового контролю.

Верховна Рада України

Значимість парламентського контролю полягає також у тому, що він здійснюється з метою забезпечення більш ефективної діяльності уряду, злагодженості всього державного механізму, запобігання порушенням прав і свобод людини і громадянина, аналізу практики реалізації чинного законодавства тощо. Завдяки цьому контролю законодавці можуть адекватно реагувати на здобутки і недоліки своїх попередників; досягається цілеспрямоване та ефективне впровадження законодавства; урядова політика залишається відкритою до потреб та турбот народу; можливе виявлення та зміна проблемних законів.

Парламентський контроль з боку комітетів Верховної Ради України визначається як різновид безпосереднього парламентського контролю, що здійснюється у прямій та в непрякій, у внутрішній та в зовнішній, в інформаційній, юридичній та політичній формах, відповідно до стадійного структурування контрольної діяльності.

Верховна Рада України як єдиний орган законодавчої влади (стаття 75 Конституції України) має здійснювати контроль за виконанням законів, є її комітети – один з основних елементів внутрішньої структури парламенту України.

Згідно з чинною моделлю правового регулювання, комітети Верховної Ради України формуються з числа народних депутатів України для здійснення за окремими напрямами законопроектної роботи, підготовки і попереднього розгляду питань, віднесених до повноважень Верховної Ради

України, виконання контрольних функцій (частина перша статті 1 Закону України «Про комітети Верховної Ради України»).

Комітети Верховної Ради України є однією з основних форм організації роботи Верховної Ради України і народних депутатів України. Вони, зокрема, забезпечують неперервність функціонування парламенту та здійснення його функцій, участь депутатів в їх діяльності, ефективність реалізації парламентських функцій на основі функціональної та галузевої спеціалізації окремих комітетів тощо. Комітети парламенту активно сприяють реалізації компетенції Верховної Ради України, зокрема її контрольної функції (пункт 3 статті 11 Закону України «Про комітети Верховної Ради України»).

Утворюються комітети Верховної Ради України на першій після виборів сесії парламенту. Верховна Рада України визначається з кількісним складом та предметами відання комітетів. Тож їхня структура змінюється від скликання до скликання парламенту. Упродовж останніх кількох скликань кількість комітетів Верховної Ради України коливалася в межах 25 –29, хоча в юридичній літературі висловлювалися думки щодо зменшення їх чисельності, оскільки зворотний процес диктується суто політичними мотивами (зокрема прагненням правлячої парламентської коаліції забезпечити своїх ключових представників керівними позиціями в якомога більшій кількості комітетів, часом навіть шляхом вилучення з керівництва комітетів Верховної Ради України представників фракцій і груп, які не є суб'єктами створення парламентської коаліції).

Нині в парламенті України восьмого скликання діє 27 комітетів (відповідно до Постанови Верховної Ради України «Про перелік, кількісний склад і предмети відання комітетів Верховної Ради України восьмого скликання» від 4 грудня 2014 р. №22-VIII25):

- Комітет з питань аграрної політики та земельних відносин;
- Комітет з питань запобігання і протидії корупції;
- Комітет з питань будівництва, містобудування і житлово-комунального господарства;
- Комітет з питань бюджету;
- Комітет з питань державного будівництва, регіональної політики та місцевого самоврядування;
- Комітет з питань екологічної політики, природокористування та

ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи;

- Комітет з питань економічної політики;
- Комітет з питань європейської інтеграції;
- Комітет з питань законодавчого забезпечення правоохоронної

діяльності;

- Комітет у закордонних справах;
- Комітет з питань інформатизації та зв'язку;
- Комітет з питань культури і духовності;
- Комітет з питань науки і освіти;
- Комітет з питань національної безпеки і оборони;
- Комітет з питань охорони здоров'я;
- Комітет з питань паливно-енергетичного комплексу, ядерної

політики та ядерної безпеки;

- Комітет у справах ветеранів та інвалідів;
- Комітет з питань податкової та митної політики;
- Комітет з питань прав людини, національних меншин і

міжнаціональних відносин;

- Комітет з питань правової політики і правосуддя;
- Комітет з питань промислової політики та підприємництва;
- Комітет з питань Регламенту та організації роботи Верховної

Ради України;

- Комітет з питань свободи слова та інформаційної політики;
- Комітет з питань сім'ї, молодіжної політики та спорту;
- Комітет з питань соціальної політики, зайнятості та пенсійного

забезпечення;

- Комітет з питань транспорту;
- Комітет з питань фінансів і банківської діяльності.

– Отже, діяльність комітетів у сфері здійснення парламентського контролю обумовлюється саме допоміжним характером такої діяльності з боку комітетів Верховної Ради України. Характерні риси контрольної діяльності комітетів (що прямо чи опосередковано впливають із системного тлумачення відповідних конституційних положень): опосередкування цією діяльністю комітетів Верховної Ради України парламентського контролю як такого;

- похідний характер контрольної діяльності комітетів Верховної Ради України від здійснення парламентського контролю як родового поняття;
- обов’язковий (імперативний) характер діяльності комітетів Верховної Ради України щодо реалізації функції парламентського контролю;
- поєднання контрольної діяльності комітетів Верховної Ради України зі здійсненням ними інших, конституційно та законодавчо встановлених повноважень;
- підпорядкованість і підзвітність комітетів Верховної Ради України парламенту України у здійсненні ними своєї контрольної діяльності;
- неможливість делегування контрольних повноважень парламенту (як виключних конституційних повноважень Верховної Ради України) його комітетам, а так само привласнення цих повноважень ними;
- здійснення контрольної діяльності комітетами Верховної Ради України на основі принципів верховенства права, пріоритету прав і свобод людини і громадянина, підконтрольності і підзвітності Верховній Раді України, постійності, неупередженості тощо.

Здійснюючи контрольну діяльність у тих чи інших сферах суспільного та державного життя, комітети Верховної Ради України в ході такої діяльності:

- не повинні підміняти саму Верховну Раду України, оскільки «функціонування комітетів призначене для допомоги парламенту, а не для заміни його» (відповідно до Постанови Закону України «Про комітети Верховної Ради України» від 04 квітня 1995 р. №19);
- не повинні втручатися в діяльність правоохоронних та судових органів, перебирати на себе їх функції та повноваження;
- у необхідних випадках повинні взаємодіяти при реалізації своїх контрольних повноважень зі спеціалізованими органами парламентського контролю в Україні, а саме – з Рахунковою палатою, яка від імені Верховної Ради України здійснює контроль за надходженням коштів до Державного бюджету України та їх використанням (стаття 98 Конституції України), та з Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини, який здійснює парламентський контроль за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина (стаття 101 Конституції України).

Відповідно до Закону України «Про внесення змін до Конституції України» від 8 грудня 2004 року до числа повноважень Верховної Ради

України було безпосередньо віднесено створення комітетів Верховної Ради України для виконання контрольних функцій відповідно до Конституції України (частина перша статті 89 Основного Закону України). Саме в такий спосіб контрольна функція комітетів Верховної Ради України отримала чітке конституційне закріплення.

Одночасно було внесено зміни до Конституції України:

- пункт 13 частини першої статті 85 Конституції України щодо здійснення Верховною Радою України контролю за діяльністю Кабінету Міністрів України відповідно до цієї Конституції (законодавцем після слів «цієї Конституції» були додані слова «та закону»);

- пункт 33 частини першої статті 85 Конституції України щодо здійснення парламентського контролю у межах, визначених цієї Конституцією (законодавцем після слів «цією Конституцією» були додані слова «та законом»).

Такі доповнення пунктів 13 і 33 частини першої статті 85 Конституції України, узгоджуються з приписом частини другої статті 85 Конституції України, згідно з якою Верховна Рада України здійснює повноваження, які відповідно до Конституції України віднесені до її відання³⁶. Відповідно до ухваленої 22 грудня 2005 року нової редакції Закону України «Про комітети Верховної Ради України»³⁷ контрольна функція комітетів Верховної Ради України отримала своє деталізоване розкриття.

Крім того, окремі контрольні повноваження комітетів закріплені і в Регламенті Верховної Ради України, зокрема щодо:

- реагування комітету Верховної Ради України, до предмета відання якого належать питання регламенту, щодо проекту постанови про скасування рішення Верховної Ради України, ухваленого з порушенням Регламенту Верховної Ради України при розгляді й голосуванні питання (стаття 48 Регламенту Верховної Ради України);

- перевірки комітетом, до предмету відання якого належать питання регламенту, факту вчинення народним депутатом України дій, що містять ознаки злочину (частина шостої статті 51 Регламенту Верховної Ради України);

- перевірки комітетами Верховної Ради України, відповідно до їх предметів відання, фактів невідповідності внесеного законопроекту положенням Конституції України, крім випадків, коли законопроект

стосується змін до Конституції України; порушення вимог закону, Регламенту Верховної Ради України та прийнятих відповідно до них нормативно-правових актів у частині оформлення та/або реєстрації такого законопроекту;

- відсутності фінансово-економічного обґрунтування законопроекту (пункти 1-3 частини другої статті 94 Регламенту Верховної Ради України);

- підготовки та подання комітетом Верховної Ради України, до предмета відання якого належать питання бюджету, на розгляд Верховної Ради України проекту постанови щодо річного звіту про виконання закону про Державний бюджет України (частина шоста статті 161 Регламенту Верховної Ради України);

- перевірки комітетом Верховної Ради України, до предмету відання якого належать питання регламенту, факту невиконання народним депутатом України вимог щодо несумісності (частини перша – друга статті 223 Регламенту Верховної Ради України).

Регламент Верховної Ради України також передбачає особливості взаємодії Верховної Ради України з її комітетами під час розгляду питань, пов'язаних зі здійсненням контрольних функцій Верховної Ради України, зокрема розгляду питань, пов'язаних із депутатськими запитами (статті 224 – 226), питань, пов'язаних з парламентським контролем за діяльністю Уряду (статті 227 – 232), проведенням у Верховній Раді України парламентських слухань (статті 233 – 236), розгляду Верховною Радою України питань про дострокове припинення повноважень Верховної Ради Автономної Республіки Крим (статті 237 – 239), розгляду звітів та інформації посадових осіб, яких Верховна Рада України обирає, призначає або надає згоду на їх призначення на посаду (стаття 240).

1.3. Суб'єкти, які здійснюють функції внутрішнього державного фінансового контролю

Міністерство фінансів України

Міністерство фінансів України (Мінфін) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України.

Мінфін є головним органом у системі центральних органів виконавчої

влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову та бюджетну політику, державну політику у сфері організації та контролю за виготовленням цінних паперів, документів суворої звітності, бухгалтерського обліку, випуску і проведення лотерей, а також забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері державного фінансового контролю, казначейського обслуговування бюджетних коштів, запобігання і протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму та забезпечує формування єдиної державної податкової, митної політики, державної політики з адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, державної політики у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування податкового та митного законодавства, а також законодавства з питань сплати єдиного внеску, державної політики у сфері видобутку, виробництва, використання та зберігання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення та напівдорогоцінного каміння, їх обігу та обліку.

Мінфін у своїй діяльності керується Конституцією та законами України, указами Президента України та постановами Верховної Ради України, прийнятими відповідно до Конституції України та законів України, актами Кабінету Міністрів України, іншими актами законодавства. Принципи роботи Мінфіну наведені на рисунку 1.6.

Рисунок 1.6 - Принципи роботи Мінфіну

Мінфін з метою організації своєї діяльності:

- забезпечує у межах повноважень, передбачених законом, здійснення заходів щодо запобігання корупції і контроль за їх реалізацією в

апараті Мінфіну, на підприємствах, в установах і організаціях, що належать до сфери його управління;

- здійснює добір кадрів в апарат Мінфіну та на підприємства, в установи і організації, що належать до сфери його управління, формує кадровий резерв на відповідні посади, організовує роботу з підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників апарату Мінфіну;

- організовує планово-фінансову роботу в апараті Мінфіну, на підприємствах, в установах і організаціях, що належать до сфери його управління, здійснює контроль за використанням фінансових і матеріальних ресурсів, забезпечує організацію та вдосконалення бухгалтерського обліку;

- забезпечує у межах повноважень, передбачених законом, реалізацію державної політики стосовно державної таємниці, захист інформації з обмеженим доступом, а також технічний захист інформації, контроль за її збереженням в апараті Мінфіну;

- здійснює у межах повноважень, передбачених законом, разом з відповідними центральними органами виконавчої влади контроль за цільовим використанням державних коштів, передбачених для реалізації проектів, виконання програм, зокрема міжнародних;

- забезпечує у межах повноважень, передбачених законом, виконання завдань з мобілізаційної підготовки та мобілізаційної готовності держави;

- організовує ведення діловодства та архівне зберігання документів відповідно до встановлених правил.

Місія Міністерства фінансів України полягає у фінансовому забезпеченні виконання державних функцій на основі виваженої бюджетної політики, створенні умов для стабільного розвитку економіки шляхом управління державними фінансами за принципами збалансованості, ефективності, неупередженості, цілісності, стійкості та прозорості.

На 2016 рік та наступні два бюджетних періоди визначено шість стратегічних цілей діяльності, спрямованих на досягнення виконання завдань відповідно до Положення про Міністерство фінансів України, Програми діяльності Кабінету Міністрів України, Стратегії сталого розвитку «Україна-2020», відповідних рішень Уряду та інших нормативно-правових актів:

1. Забезпечення стійкості, прозорості та передбачуваності бюджетної політики;

2. Удосконалення системи управління державними фінансами та запровадження середньострокового бюджетного планування;

3. Якісне удосконалення системи оподаткування та фінансової звітності, модернізація методології бухгалтерського обліку з урахуванням вимог міжнародних стандартів, підвищення рівня митної безпеки;

4. Удосконалення системи управління державним боргом, ефективна реалізація національних інтересів на міжнародній арені та сприяння підвищенню кредитного рейтингу країни;

5. Удосконалення міжбюджетних відносин;

6. Якісний розвиток менеджменту Мінфіну.

Взаємозв'язок стратегічних цілей із пріоритетами розвитку країни наведений в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1 – Стратегічні цілі державного фінансового контролю відповідно до пріоритетів розвитку України

Пріоритет розвитку країни Стратегічна ціль	Стабілізація фінансової системи та управління державними фінансами	Децентралізація та реформа державного управління	Податкова реформа, удосконалення митного законодавства та бухгалтерського обліку	Політика міжнародної допомоги та забезпечення управління борговими зобов'язаннями
1. Забезпечення стійкості, прозорості та передбачуваності бюджетної політики				
2. Удосконалення системи управління державними фінансами та запровадження середньострокового бюджетного планування				
3. Якісне удосконалення системи оподаткування та фінансової звітності, модернізація методології бухгалтерського обліку з урахуванням вимог міжнародних стандартів, підвищення рівня митної безпеки				
4. Удосконалення системи управління державним боргом, ефективна реалізація національних інтересів на міжнародній арені та сприяння підвищенню кредитного				

рейтингу країни				
5. Удосконалення міжбюджетних відносин				
6. Якісний розвиток менеджменту Мінфіну України				

Постановою Кабінету Міністрів України від 22 квітня 2015 року № 225 «Про внесення змін до Положення про Міністерство фінансів України» за Міністерством фінансів закріплено функції з реалізації державної політики у сфері державного пробірної контролю, виконання яких забезпечувалось Державною пробірною службою України, що припиняється.

Для удосконалення діяльності органів державного фінансового контролю Мінфіном спільно з Державною фінансовою інспекцією (далі – Держфінінспекція) розроблено проект та Кабінетом Міністрів України прийнято постанову від 28 жовтня 2015 року № 868, якою утворено Державну аудиторську службу України шляхом перетворення Держфінінспекції. Прийняте Урядом рішення спрямоване на посилення ролі державного фінансового аудиту, переорієнтування інспектування на значні фінансові порушення виключно на основі ризикоорієнтованого відбору, а також здійснення заходів із оптимізації чисельності працівників та функцій, оновлення кадрового складу цього органу.

Державна казначейська служба України

Державна казначейська служба України (Казначейство) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів і який реалізує державну політику у сферах казначейського обслуговування бюджетних коштів, бухгалтерського обліку виконання бюджетів.

Казначейство є учасником системи електронних платежів Національного банку.

Казначейство у своїй діяльності керується Конституцією та законами України, указами Президента України та постановами Верховної Ради України, прийнятими відповідно до Конституції та законів України, актами

Кабінету Міністрів України, іншими актами законодавства, а також дорученнями Кабінету Міністрів України і Міністра фінансів.

Казначейство України входить до системи органів виконавчої влади та утворено для реалізації державної політики у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів.

Казначейство України є юридичною особою публічного права, має печатку із зображенням Державного Герба України та своїм найменуванням.

Казначейство України утримується за рахунок коштів Державного бюджету України. Казначейство та його територіальні органи мають самостійні кошториси, реєстраційні та інші бюджетні рахунки і в самому Казначействі, і в установах банків.

Відповідно, казначейська система України має трирівневу структуру і складається з:

- апарату Державної казначейської служби України, яка розташовується у столиці держави і представляє її центральний рівень;
- Головних управлінь Державної казначейської служби України (ГУДКСУ) обласного значення, розміщених таким чином: Головне управління – у місті Києві; 24 Головних управління функціонують в областях; районних, міських, районних у містах управлінь (відділень) Державної казначейської служби (УДКС), які налічують 633 одиниці, зосереджених у найважливіших місцевих адміністративних центрах.

Трирівнева структура Казначейства України, максимально наближена до адміністративно-територіального поділу, дає змогу здійснювати казначейське обслуговування місцевих бюджетів відповідно до вимог Бюджетного кодексу України (рисунки 1.7).

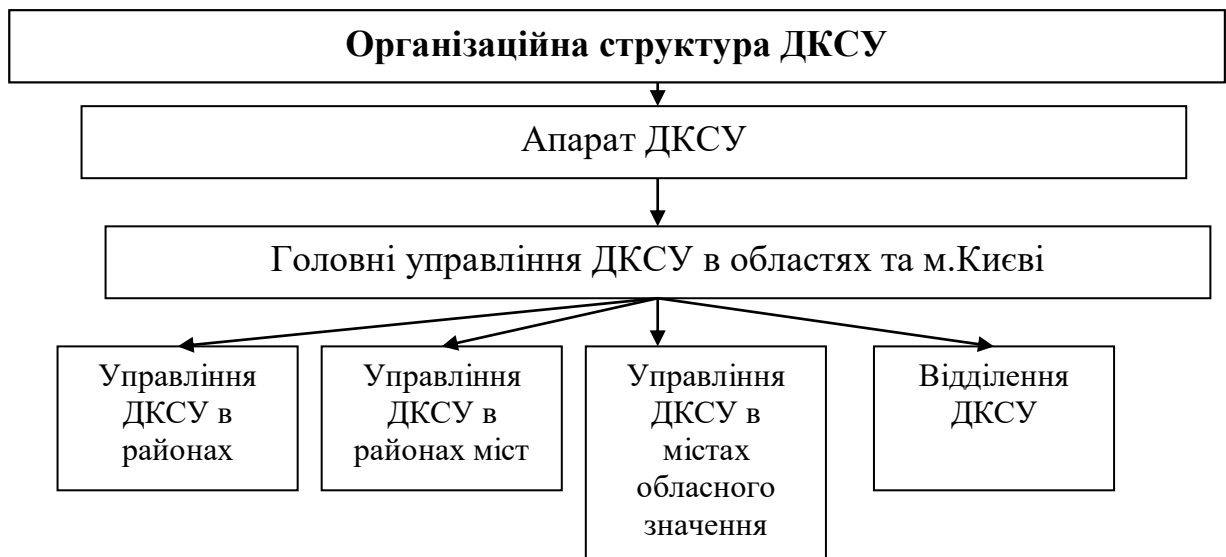

Рисунок 1.7 - Організаційна структура ДКСУ

Основними завданнями Казначейства є: реалізація державної політики у сферах казначейського обслуговування бюджетних коштів, бухгалтерського обліку виконання бюджетів; внесення на розгляд Міністра фінансів пропозицій щодо забезпечення формування державної політики у зазначених сферах.

До основних функцій Державного казначейства України у сфері державного фінансового контролю належать: забезпечення казначейського обслуговування Державного бюджету України; забезпечення обліку та складання звітності всіх надходжень Державного бюджету України та кошторисів бюджетних установ; здійснення попереднього та поточного контролю за цільовим спрямуванням бюджетних коштів, взятих на облік органами Державного казначейства України; контроль за відповідністю кошторисів розпорядників бюджетних коштів розпису Державного бюджету України; контролювання та припинення необґрунтованого зростання заборгованостей бюджетних установ; забезпечення складання та зведення звітності щодо виконання Державного бюджету України; організація та здійснення внутрішнього фінансового контролю.

1.6. Контрольні запитання

1. Дайте характеристику вищого органу державного фінансового контролю України.
2. Назвіть головні органи суб'єктів державного фінансового контролю.
3. Які функції вищого і головних органів державного фінансового контролю?
4. Мета внутрішнього (відомчого) державного фінансового контролю.
5. Дайте характеристика Рахункової палати як вищого органу державного фінансового контролю.
6. Назвіть контрольні повноваження Рахункової палати.
7. Назвіть основні функції Рахункової палати у сфері державного фінансового контролю.
8. Назвіть контрольні повноваження Верховної Ради України у сфері державного зовнішнього фінансового контролю.

